

فصل چهارم

پیشینه و مفاخر استان فارس

درس دهم از گذشته استان محل سکونت خود چه می‌دانید؟

آیا تا به حال کتابی درباره گذشته استان فارس خوانده‌اید؟ آیا می‌دانید آگاهی از سرگذشت خود و محل زندگی یکی از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی هر انسان متفکری است؟

گذشته با شکوه

شکل ۱-۴- انسان بالدار

فارس سرزمین پهناوری است که پیشینه طولانی در تاریخ و تمدن ایران و جهان دارد. سابقه تمدن در این استان به حدود ۵۰۰۰ سال قبل از میلاد می‌رسد. آیا می‌دانید بسیاری از تمدن‌های بزرگ جهان در کنار رودخانه‌ها به وجود آمده است؟

وجود رودهای بزرگ در فارس سبب شکل‌گیری مراکز تمدنی در این سرزمین شده است. یافته‌های باستان‌شناسان در اطراف رود کر و پلوار و دیگر مناطق استان نشان از وجود مراکز مسکونی مربوط به دوران قبل از تاریخ است که به «تپه» و «تل» معروف‌اند؛ مانند تپه موشکی، تل نخودی و ... یکی از قدیمی‌ترین تمدن‌های دوره تاریخ قبل از ورود اقوام آریایی به استان فارس تمدن عیلامی است که در هزاره دوم قبل از میلاد در غرب فارس وجود داشته است.

شکل ۲-۴- ظرف سفالی کشف شده در تپه‌های باستان استان

سرزمین و مردم پارس

نام «فارس» یا «پارس» در تاریخ ایران هم‌پایه نام کشور ایران است. کهن‌ترین یادیه که از این سرزمین شده مربوط به کتیبه‌های باستانی بین‌النهرین و نوشته‌های یونان قدیم است. نام پارس از آن روزگار تا اواسط قرن حاضر در آثار و مکاتبات بین‌المللی به جای نام ایران به کار برده می‌شد.

مردمی که نخستین بار نام خود را به این سرزمین دادند، شاخه‌ای از مهاجران آریایی بودند که حدود قرن نهم قبل از میلاد پس از ورود به فلات ایران مدتی را در کوه‌های شمال غربی زاگرس در حوالی ارومیه امروزی ساکن شدند، به آنان و سرزمین شان «پارسوا» گفته می‌شد. در قرن هفتم قبل از میلاد آنان به سوی سرزمین‌های جنوب غربی فلات ایران مهاجرت کردند و در حدود فارس امروزی ساکن شدند. این محل به نام آنان «پارسواش» و سپس پارس نامیده شد. پارس‌ها شامل قبایل متعددی بودند که برخی زندگی چادرنشینی و گروهی یکجانشینی را برگزیدند.

تمدن پارسی در پارس

چنانکه خواندید پیش از ورود آریایی‌ها فارس بخشی از قلمرو تمدن عیلام بود؛ بنابراین، بسیاری از مظاهر تمدن مثل حکومت، شهرنشینی و خط از روزگار عیلامی در فارس سابقه داشت. مهاجران پارسی متأثر از این مظاهر تمدن عیلام و بین‌النهرین شدند و خود نیز با گذشت زمان توانستند تمدنی را پی‌ریزی نمایند که جهان باستان را تحت تأثیر قرار دهد.

شکل ۳-۴- کتیبه عیلامی

هخامنش، رئیس یکی از قبایل پارسی، در سال ۶۵۰ قبل از میلاد نخستین حکومت پارسیان را در پاسارگاد کنونی تأسیس کرد. کمبوجیه اول، یکی دیگر از همان خانواده توانست سایر قبایل را متحد کرده و حکومت واحدی را در فارس ایجاد نماید. کوروش دوم، یکی دیگر از فرزندان هخامنش موفق به پایه گذاری نخستین امپراتوری بزرگ در جهان باستان شد. وی بعدها ملقب به کوروش کبیر شد.

شکل ۴-۴- منشور کوروش

شیوه حکومت کوروش بر پارس و سپس بر دیگر ملل همسایه، نمونه کاملاً متفاوتی از رفتار حکمرانان جهان باستان بود. منشور کوروش درباره آزادی‌های مردم در قلمرو هخامنشیان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای پارسیان برای تمدن بشری محسوب می‌شود. داریوش اول پادشاه دیگر هخامنشی دوره جدیدی از حکومت پارسیان را آغاز کرد. در زمان او خط میخی فارسی اختراع شد. به فرمان داریوش ساخت مجموعه پارسه در دامنه کوه رحمت آغاز شد. ایران در دوره او پهناورترین کشور عالم باستان بود. قلمرو گسترده هخامنشی مجموعه عظیمی از تمدن‌های بشری دوران باستان را در خود جای داد.

شکل ۴-۵- قلمرو هخامنشیان

شکل ۶-۴- بنای معروف به کعبه زرتشت در نقش رستم

بیشتر بدانیم

از معروف ترین آثار باقی مانده از دوره هخامنشی در فارس می توان به موارد زیر اشاره کرد :
مجموعه پاسارگاد : قدیمی ترین پایتخت هخامنشیان و محل تاجگذاری شاهان هخامنشی بوده است. عبور رود پلوار از کنار این مجموعه سبب آبادانی و ایجاد باغ های فراوان در اطراف شده بود به گونه ای که آن را پردیس می نامیدند. پردیس های پاسارگاد تحسین نویسندگان یونان باستان را برانگیخته بود. مهم ترین اثر باقی مانده این مجموعه، آرامگاه کوروش کبیر است.

مجموعه پارسه : تخت جمشید یا پارسه به وسعت ۱۳۵۰۰۰ متر مربع عظیم ترین مجموعه تاریخ فارس که شامل تالارهای پذیرایی، کاخ های اختصاصی و خزانه های شاهی است. بنای آن به فرمان داریوش اول در ۵۱۸ قبل از میلاد آغاز شد و بیش از یک و نیم قرن به طول انجامید. پارسه در مجاورت شهری به همین نام بنا شد. مجموعه پارسه محل برگزاری جشن های مختلف و به خصوص جشن نوروز بود. در ساخت تخت جمشید حدود ده هزار نفر از اقوام و ملیت های مختلف شرکت داشتند؛ اما معماری آن توسط پارسیان انجام گرفت. حجاری های تخت جمشید تاریخ و تمدن مصور دوره هخامنشی و جهان باستان را نشان می دهد.

شکل ۷-۴- مجموعه پارسه (تخت جمشید)

شکل ۸-۴- آرامگاه کوروش

سقوط هخامنش و تشکیل حکومت های محلی در فارس : در سال ۳۳۱ قبل از میلاد اسکندر مقدونی به ایران حمله کرد. پس از شکست داریوش سوم، آخرین پادشاه هخامنشی، اسکندر به سمت سرزمین پارس حرکت کرد. یکی از سرداران شجاع پارسی به نام آریوبرزن در کوهستان های فارس راه را بر سپاه اسکندر بست. سرانجام سپاه مقدونی

با دادن تلفات بسیار توانست آریوبرزن را شکست داده و وارد فارس شود. از نتایج حمله اسکندر به پارس به آتش کشیدن تخت جمشید و غارت خزائن آن و شهر پارسه بود.

مرگ اسکندر موجب پراکندگی سیاسی در قلمرو شد. سلوکیان و بعد از ایشان اشکانیان با واگذاری حکومت ایالات مختلف ایران به سرداران خود و برخی از حاکمان محلی، کشور را به سوی حکومت ملوک الطوائفی سوق دادند.

موقعیت جغرافیایی فارس و فاصله آن با مراکز حکومتی سلوکی و اشکانی و سیاست ملوک الطوائفی دولت‌های پس از هخامنشی موجب شکل‌گیری پادشاهی محلی در فارس شد. مورخان اطلاعات زیادی درباره حکومت پارس در فاصله سقوط هخامنشیان تا روی کار آمدن ساسانیان ندارند. از سکه‌های باقی مانده مربوط به پادشاهان محلی فارس در این دوره، مورخان توانسته‌اند سه دوره حکومتی در فارس را شناسایی کنند. اسامی پادشاهان محلی شبیه اسامی شاهان هخامنشی بود و تصاویر روی سکه‌ها از بقای آداب و رسوم باستانی حکایت می‌کند. در این دوران فارس با حفظ فرهنگ و سنت‌های دوره هخامنشی همچون جزیره‌ای خود را از فرهنگ مهاجم مقدونی و یونانی زنده نگاه داشت.

در روزگاری که اشکانیان بر سراسر ایران حکومت می‌کردند فارس همچنان دارای پادشاهی محلی بود. هر شهری که در این استان قابل توجه بود، پادشاهی محلی داشت. یکی از مهم‌ترین این امارات شهر استخر بود که بر ویرانه‌های شهر قدیم پارسه بنا شده بود. سلسله محلی بازرنگی در استخر حکومت می‌کرد که خود را مطیع اشکانیان می‌دانست.

انسان بالدار: در کنار کاخ اختصاصی کوروش در پاسارگاد، نقش برجسته انسان بالدار بر روی جرز سنگی دیده می‌شود؛ این سنگ نگاره، کهن‌ترین اثر نقش برجسته‌ای است که از دوران هخامنشی به جای مانده است. برخی دانشمندان، این سنگ نگاره را تصویر کوروش بزرگ می‌دانند.

شکل ۹-۴- انسان بالدار

شکل ۱۰-۴- سکه‌های شاهان محلی پارس

فارس در روزگار ساسانیان

ساسانیان آخرین سلسله حکومتی ایران باستان از سرزمین پارس برخاستند. ساسان جدّ اردشیر - مؤسس حکومت ساسانی - موبدی زرتشتی از مردم شهر استخر بود. اردشیر با کنار زدن حکومت بازرنگی و پس از آن در نبرد با آخرین شاه اشکانی حکومت متمرکزی را در سراسر ایران آغاز کرد. فارس تا اواخر قرن سوم میلادی همچنان مهم‌ترین مرکز حکومتی ایران محسوب می‌شد.

وجود آتشکده‌های متعدد و معابد دینی زرتشتی در فارس عهد ساسانی نشان از مذهبی بودن این سرزمین در آن دوران دارد. یکی از سه آتشکده معروف دوره ساسانیان آتشکده آذر فرنبغ در فارس قرار داشت.

تقسیمات فارس در دوره ساسانی: در دوره ساسانی فارس به پنج ناحیه یا کوره تقسیم شد؛ این تقسیم‌بندی

در دوران اسلامی و تا قرن هفتم هجری پا برجا بود:

- ۱- استخر یا همان شهر قدیم پارسه
- ۲- کوره اردشیر به مرکزیت شیراز
- ۳- ارجان به مرکزیت شهری به همین نام
- ۴- دارابگرد به مرکزیت شهر دارابگرد
- ۵- کوره شاپور به مرکزیت شهر شاپور

آثار زیادی از دوره ساسانی در فارس به جا مانده است که می توان به موارد زیر اشاره کرد :

- شهر شاپور در کنار رودخانه شاپور
- شهر گور در مجاورت شهر فیروز آباد
- شهر استخر بر روی ویرانه های پارسه

شکل ۱۱-۴- تصویر ماهواره ای از شهر گور

شکل ۱۲-۴- بنای معروف به قلعه دختر

بحث و گفت‌وگوی گروهی

- ۱- چه اثری از دورهٔ عیلام قدیم در فارس می‌شناسید؟
- ۲- در بعضی از کتاب‌های قدیم آرامگاه کوروش در پاسارگاد را قبر مادر سلیمان نامیده‌اند؛ چرا؟
- ۳- چرا مجموعهٔ پارسه به تخت جمشید معروف شد؟
- ۴- تاریخچه‌ای از محل سکونت خود تهیه کنید و در کلاس بخوانید.
- ۵- تصاویر ۱۳-۴ تا ۲۱-۴ مربوط به برخی از آثار تاریخی استان فارس در دوران باستان است. اگر تصویری مربوط به شهرستان شما وجود دارد آن را مشخص کرده و گزارشی از آن به کلاس ارائه کنید.

شکل ۱۳-۴- میل ازدها - نور آباد

پیشینه و مفاخر استان

شکل ۱۵-۴ ایوان قدمگاه - ارسنجان

شکل ۱۴-۴ کاخ کوروش - پاسارگاد

شکل ۱۷-۴ حوض دختر گبر - اقلید

شکل ۱۶-۴ چهار طاقی ماهفرخان

شکل ۱۹-۴ کاخ اردشیر بابکان - فیروزآباد

شکل ۱۸-۴ میل نقاره خانه - زرین دشت

شکل ۲۰-۴- شهر شاپور - کازرون

بیشتر بدانیم

فارس در دوره اسلامی

تأثیر اسلام بر فرهنگ و جامعه ایرانی آنچنان شدید بود که تاریخ ایران را به دو بخش تقسیم کرد. فارس در دوره اسلامی تغییرات چشمگیری یافت. ظهور اسلام مقارن با غروب ساسانیان بود. حکومت ساسانی و آیین زردشت در مقابل دین جدید رنگ باخت. پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله اسلام به سرعت بر دو امپراتوری زمان، ایران و روم غلبه کرد. ایرانیان با پذیرش اسلام، دستاوردهای تمدنی خود را به فرهنگ اسلامی تقدیم کردند. از این زمان به بعد، فرهنگ و تمدن ایران رنگ اسلامی به خود می‌گیرد.

در پانزده قرن اخیر تاریخ فارس دوران پرفراز و نشیبی را پشت سر گذاشت. در چهار قرن اول هجری - به استثنای دوران کوتاهی - فارس بخشی از قلمرو خلفای اموی و عباسی بود. با ضعف خلافت و قدرت‌گیری حکومت‌های محلی در حدود شش قرن، فارس دارای حکومت‌های محلی می‌شود. با شکل‌گیری حکومت صفوی و تمرکز سیاسی در ایران تا عصر حاضر، فارس به عنوان بخشی از حکومت مرکزی با عنوان ایالت و سپس استان محسوب می‌شود.

فارس در دوره خلفا: حمله اعراب مسلمان به فارس از طریق خلیج فارس انجام گرفت. با شکست حکومت ساسانی به تدریج آیین جدید مورد پذیرش مردم فارس قرار گرفت. در ایام دولت اموی، فارس از سوی حاکمانی که از بصره اعزام می‌شدند اداره می‌شد؛ اما با روی کار آمدن عباسیان آنان مستقیماً حاکمانی به فارس گسیل می‌داشتند. در قرن سوم صفاریان سیستان که حکومت مستقلی در شرق ایران تأسیس کرده بودند در یک رویارویی با خلیفه بغداد برای مدتی فارس را ضمیمه قلمرو خود کردند.

به دلیل موقعیت جغرافیایی فارس بسیاری از مخالفان خلفا به این منطقه پناهنده می‌شدند. بسیاری از این افراد علویانی بودند که به وسیله حاکمان اموی و عباسی فارس به شهادت رسیدند.

شکل ۲۱-۴- مسجد جامع عتیق نخستین اثر اسلامی در فارس

آیا می‌دانید شیراز سومین شهر مذهبی ایران است؟

بیشتر بدانیم

شکل ۲۲-۴- صحن مطهر شاهچراغ (ع)

شاهچراغ: احمد بن موسی علیه السلام در زمان خلافت مأمون عباسی برای دیدن برادر بزرگوار خود حضرت امام رضا علیه السلام از مدینه به طوس عازم بودند که در نزدیکی شیراز به شهادت رسیدند و در این شهر به خاک سپرده شدند. مکان دفن ایشان تا زمان عضدالدوله دیلمی مشهور نبود. از آن پس، آرامگاه ایشان مورد توجه مردم فارس و حاکمان محلی قرار گرفت.

تحقیق کنید

– درباره حضرت احمد بن موسی علیه السلام تحقیق کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید.

بیشتر بدانیم

فارس از قرن چهارم تا قرن دهم : در ۳۲۲ هجری آل بویه با شکست حاکم عباسی فارس، شیراز را به تصرف خود در آورد. دوران آل بویه، درخشان ترین عصر فارس، پس از ورود اسلام به این سرزمین است. معروف ترین امیر بویه فارس، عضدالدوله دیلمی است. او اقدامات عمرانی و فرهنگی بسیاری را در فارس انجام داد. شیراز در عهد او مرکز حکومت قرار گرفت. به دستور او کتابخانه‌ای عظیم برای مشتاقان علم تأسیس شد و دارالشفای بزرگی در شیراز بنا شد؛ همچنین سدی بر روی رودخانه کر ساخته شد. در روزگار آل بویه، فارس درخشش چشمگیری در فرهنگ ایرانی و اسلام از خود نشان داد.

اتابکان سلغری در فارس

جنگ‌های داخلی دوران پایانی آل بویه ضربات سختی بر فارس وارد آورد. برای مدتی سلجوقیان و پس از ایشان خاندان سلغری بر فارس حکومت کردند. سعدی شاعر شیرین سخن پارسی در دوره اتابکان سلغری می‌زیست. در روزگار اتابکان مغولان به ایران حمله کردند؛ تدبیر مناسب اتابکان موجب مصون ماندن فارس از حملات آنان شد. با ازدواج آتش خاتون آخرین بازمانده سلغریان با یکی از فرزندان هولاکوی مغول، فارس بخشی از حکومت مغولان شد.

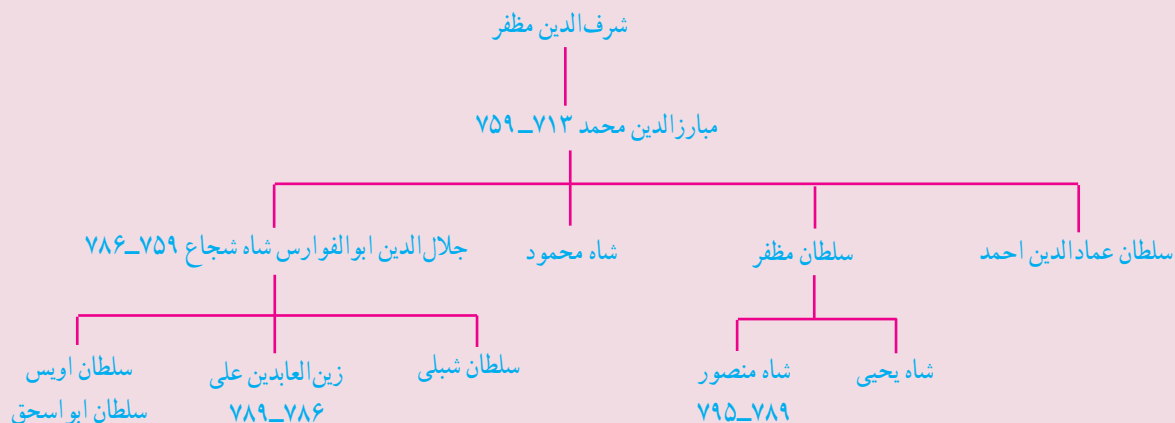
شکل ۲۳-۴- آفش خاتون

شکل ۲۴-۴- مسجد نو(شهدا) از آثار دوره اتابکان سلغری فارس

آل اینجو و آل مظفر آخرین دوره حکومت‌های محلی در فارس : در دوره پایانی حکومت مغولان اداره فارس به محمود شاه ملقب به اینجو که سمت نظارت بر املاک سلطنتی را داشت واگذار شد. فارس در روزگار او و فرزندانش دوران آرامشی به خود دید. غلبه خاندان مظفری بر فارس همزمان با دوران هرج و مرج در ایران است. در نیمه قرن هشتم حکومت ایلخانان مغول در ایران دچار از هم پاشیدگی سیاسی شد؛ خاندان مظفری که ابتدا در میبد یزد حاکم بودند بر فارس غلبه کردند. امیر مبارزالدین محمد و شاه شجاع از معروف‌ترین امرای مظفری فارس‌اند.

شجره‌نامه آل مظفر

شکل ۲۵-۴- آرامگاه حافظ در دوره قاجار

روزگار تیموریان؛ ترکمانان و صفویان

با غلبه تیمور بر شاه منصور آخرین امیر مظفری سرزمین فارس بخشی از قلمرو تیموریان می شود. رقبای آنان ترکمانان قرا قویونلو و آق قویونلو به ترتیب، فارس را بخشی از قلمرو خود قرار دادند. به هنگام رقابت آق قویونلوها با خاندان صفوی، اسماعیل به همراه خانواده اش مدتی در استخر فارس زندانی بودند. با پیروزی صفویه و تأسیس این دولت، فارس یکی از مهم ترین ایالات آن دولت به شمار می رفت. الله وردی خان و فرزندش امام قلی خان حاکم فارس در زمان شاه عباس اول اقدامات فرهنگی و عمرانی مهمی در فارس انجام دادند. مدرسه خان شیراز که زمانی محل تدریس ملاصدرا بود از بناهای آن دوران است.

شکل ۲۶-۴- ملاصدرای شیرازی

میرزا عیسی خان شیرازی: از هنرمندان و معماران بنام شیرازی است که در قرن یازدهم هجری می زیست. شهرت وی به دلیل طراحی و احداث بنای تاج محل آرامگاه ارجمند بانو ملکه ایرانی شاه جهان پادشاه هند است. برای ساخت این بنا ۲۰ هزار استادکار و کارگر به مدت بیست و دو سال به کار مشغول بودند.

شکل ۲۷-۴- میرزا عیسی خان شیرازی

سکه لاری: یکی از سکه های بسیار رایج در اطراف خلیج فارس سکه لاری بود که در لار مرکز لارستان در جنوب فارس ضرب می شد. سکه های لاری مرکب از حاشیه ای نقره ای برگردان بود که از دو سمت قفل می شد و خلوص فلزی آن ۹۸ درصد و وزن آن بین ۵/۱ تا ۴/۸ گرم بود.

فارس در عصر زندیه

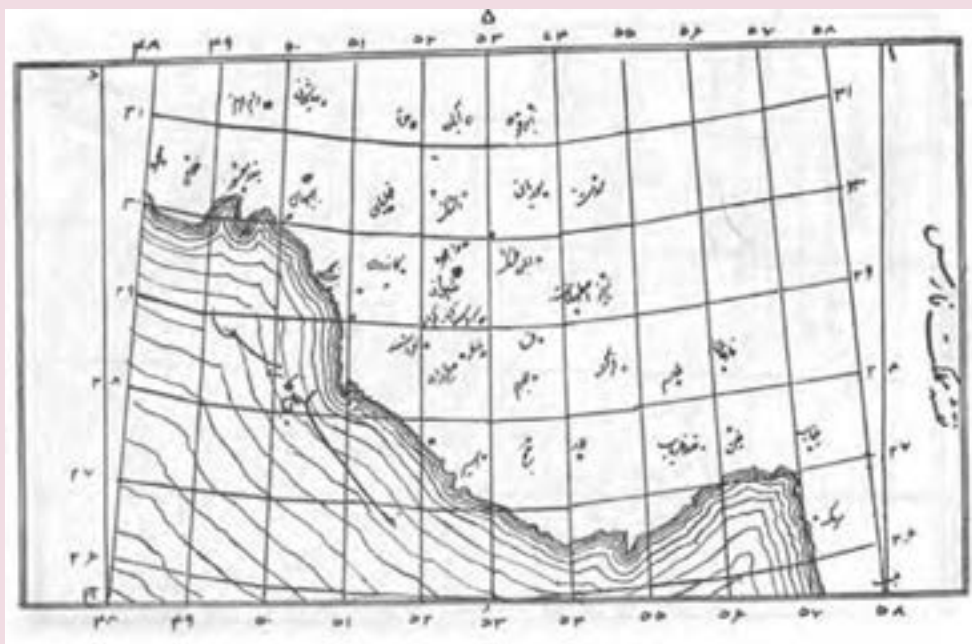
با سقوط صفویه و استیلای افغانه همچنین بی‌ثباتی بعد از مرگ نادر، آشفتگی سراسر ایران را در بر گرفت. در این دوران، فارس دچار آشوب و نابسامانی فراوان شد. انتخاب شیراز به پایتختی زندیه موجب آرامش و آبادانی این شهر شد. بناهای عام‌المنفعه زیادی به دستور کریمخان در شیراز ساخته شد.

شکل ۲۸-۴- بافت قدیمی شیراز

فارس در دوره معاصر: آقا محمدخان پس از غلبه بر آخرین خان زند، دستور داد برج و باروی شیراز را خراب کردند تا احتمال شورش در آینده از میان برود. گرچه در عهد قاجار تهران به پایتختی برگزیده شد؛ اما از اهمیت فارس کاسته نشد. فارس در دوران قاجار با عنوان «مملکت فارس» دارای جایگاه مهمی در میان ایالات دیگر بود.

و همواره شاهزادگانی از خاندان سلطنتی به حکمرانی فارس انتخاب می‌شدند. علمای فارس در این دوران همواره پیشتاز مبارزه با استبداد داخلی و استعمار خارجی بودند. نقش آیت الله میرزای شیرازی در دوره ناصرالدین شاه قابل توجه بود. نقش مبارزان فارس در انقلاب مشروطه بسیار درخشان و مؤثر بود، آیت الله سید عبدالحسین لاری و آیت الله سید محمد فال اسیری از شخصیت‌های مؤثر در فارس آن روزگار بودند. در دوره قاجار، فارس به عنوان دروازه جنوب ایران همواره در مقابل متجاوزان استعمارگر انگلیس نقش مهمی ایفا کرده است.

شکل ۲۹-۴- نقشه فارس در دوره قاجاریه

فارس در انقلاب اسلامی ایران

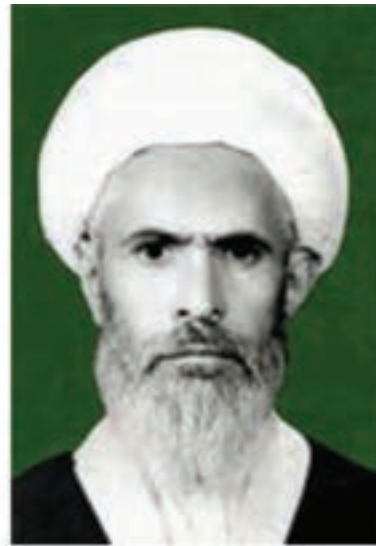
مردم مسلمان و انقلابی فارس در دوره حکومت پهلوی در کنار روحانیت مبارز به مخالفت با اقدامات استبدادی و ضد مذهبی حکومت پرداخت. مبارزات مرحوم آیت الله سید نورالدین حسینی هاشمی از شیراز با حکومت رضاخان برای مبارزه با فساد و انحراف‌های مذهبی موجب تبعید وی به بوشهر و تهران شد. با سقوط حکومت رضاخان ایشان فعالیت سیاسی خود را در قالب حزب دینی برادران در دوره پهلوی دوم ادامه دادند. با شروع نهضت امام خمینی (ره) در ۱۵ خرداد ماه سال ۴۲ مردم فارس در کنار دیگر استان‌های کشور علیه دستگیری ایشان دست به قیام زدند. مبارزات آیت الله مرحوم شیخ صدرالدین حائری، آیت الله بهاء‌الدین محلاتی، آیت الله عبد الرحیم ربانی و آیت الله شهید سید عبدالحسین دستغیب با رژیم پهلوی منجر به دستگیری و زندانی شدن آنان شد.

در شروع انقلاب اسلامی در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ فارس از استان‌های پیشتاز انقلاب بود. شیراز و چند شهر دیگر استان از جمله نخستین شهرهایی بودند که در آنها حکومت نظامی برقرار شد. استان فارس با تقدیم ده‌ها شهید در دوران انقلاب نقش بزرگی در پیروزی انقلاب اسلامی ایران داشته است.

آیت‌الله بهاء‌الدین محلاتی

آیت‌الله عبدالرحیم ربانی شیرازی

شهید محراب آیت‌الله سید عبدالحسین دستغیب

آیت‌الله سید نورالدین حسینی

شکل ۳۰-۴- شخصیت‌های مذهبی استان فارس

درس یازدهم نقش مردم فارس در دفاع از کیان و مرزهای ایران اسلامی

با آغاز تجاوز ناجوانمردانه دولت بعثی عراق در آخرین روز شهریور ماه ۱۳۵۹ به میهن عزیزمان مردم غیور فارس در کنار سایر هموطنان خود به دفاع از مرز و بوم خود برخاستند. در همان روزهای نخست جنگ نیروهای مسلح مستقر در استان در جبهه های نبرد حضور یافتند.

شکل ۴-۳۲ نیروهای مردمی در جبهه جنگ

شکل ۴-۳۱ اعلام آمادگی ارتش در روزهای نخست جنگ

شکل ۴-۳۳ مقام معظم رهبری در کنار فرماندهان ارتش و سپاه

تیپ ۵۵ هوابرد، تیپ ۳۷ زرهی، نیروهای انتظامی (ژاندارمری سابق) و پایگاه هفتم شکاری نیروی هوایی از جمله نیروهایی بودند که نقش مهمی در روزهای نخست جنگ ایفا کردند. در مدت کوتاهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به همراهی نیروهای داوطلب بسیجی اقدام به تشکیل واحدهای مهم نظامی کرد؛ لشکر ۳۳ نیروهای مخصوص المهدی (عج)، لشکر پیاده ۱۹ فجر و تیپ ۳۵ امام حسن علیه السلام از نیروهای جان برکفی بودند که در کنار برادران ارتشی استان در جبهه‌های جنگ غرور آفریدند. نیروهای ارتش و سپاه استان در اکثر عملیات‌های پدافندی و آفندی نقش بسیار مهمی داشتند. مزدوران بعثی در طول جنگ، بارها مناطق مسکونی شیراز را مورد حمله هوایی و موشکی خود قرار دادند که منجر به شهادت جمعی از مردم غیر نظامی شد. در جریان دفاع مقدس استان فارس بیش از ۱۴ هزار شهید و مفقود و هزاران جانباز به میهن اسلامی تقدیم کرد.

بیشتر بدانیم

مشاهیر و فرهیختگان استان فارس در دوره معاصر

شکل ۳۴-۴- تندیس شهید عباس دوران

شکل ۳۵-۴- تندیس شهید مجید سپاسی

پیشینه و مفاخر استان

در دوره معاصر همچون دوران پیشین، استان فارس کانون بسیاری از بزرگان و فرهیختگان کشور بوده است. این دانشمندان و مشاهیر در زمینه های گوناگون علمی و هنری و ... فعالیت می کردند. در زیر با برخی از این مشاهیر آشنا می شوید :

● سید میرزا محمد معروف به فرصت الدوله شیرازی نویسنده، موسیقی دان، نقاش و نقشه بردار اواخر دوره قاجار. وی نخستین اداره معارف و عدلیه را در شیراز دائر کرد. کتاب «آثار عجم» وی اطلاعات بسیار مفیدی درباره گذشته فارس دارد. او همچنین مدتی روزنامه «فارس» را منتشر کرد.

● نصرالله مردانی از شاعران نامی دوره معاصر است. از آثار معروف وی «تذکره منظوم ستیغ سخن» است که در آن، نام حدود دو هزار شاعر و صدو پنجاه تذکره را به نظم درآورده است. برخی از اشعار او با مضامین مذهبی و انقلابی جایگاه ویژه ای در ادبیات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس دارد.

● دکتر علی اصغر خدادوست یکی از بارزترین جراحان چشم در جهان است. او تحصیلات خود را در ایران و آمریکا انجام داد. وی از سوی بسیاری از شخصیت های چشم پزشکی جهان به عنوان بهترین جراح پیوند قرنیه در دنیا معرفی شده است.

نصرالله مردانی

فرصت الدوله شیرازی

وصال شیرازی

علی سامی

دکتر مهدی حمیدی شیرازی

صولت الدوله قشقایی

دکتر محمد نمازی

سید ابوالقاسم انجوی شیرازی

محمد بهمن بیگی

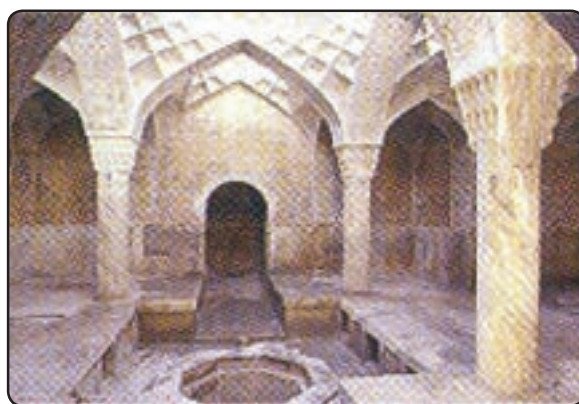
شکل ۳۶-۴- مشاهیر و فرهیختگان استان فارس

آیا از اینکه در استان فارس زندگی می‌کنید احساس غرور نمی‌کنید؟

– تصاویر زیر مربوط به برخی از آثار تاریخی فارس در دوران اسلامی است. اگر تصویری مربوط به شهرستان شماست آن را مشخص کنید و درباره آن گزارشی تهیه نمایید.

مدرسه سعیدیه — ارسنجان

حمام وراوی — مهر

مسجد جامع — نیریز

شیخ دانیال — خنج

مدرسه منصوریه — شیراز

عمارت کلاه فرنگی — آباده

کاروانسرای مدخان — قزوین

آب انبار برکه — لامرد

مسجد جامع — داراب

شکل ۳۷-۴- آثار تاریخی استان فارس در دوران اسلامی